

ЗВІТ
ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
(проміжний за I етапом)
**«Відповідальність за колабораційну діяльність:
якою вона є і якою їй бути?» (N=355)**

*Соціологічне опитування проводилося в межах дослідження
«Колабораціонізм на тимчасово окупованих територіях України: проблеми
правової оцінки, забезпечення прав і свобод людини та реінтеграції територій»,
здійснюваного на базі Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
та за підтримки Національного фонду досліджень України
(проєкт №2021.01/0106)*

РЕЗЮМЕ

Цільова група – правниче середовище (науковці; судді; помічники суддів; прокурори)

Форма проведення: онлайн через сервіс Google Forms

Питання конфіденційності: опитування анонімне

Структура: 3 запитання демографічного характеру (щодо статі, роду занять та віку респондента) та 10 запитань за змістом теми дослідження

Мета: отримати уявлення про погляди правничого середовища щодо виявлених у процесі дослідження проблемних питань кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність, зокрема:

- щодо доцільності доповнення КК статтею 111-1 з огляду на те, що низка його статей і так вже охоплювали більшість форм колабораційної діяльності (напр., статтею про державну зраду);

- щодо диференціації відповідальності за колабораціонізм (які його форми мають каратися більш суворо, а які менш суворо);

- щодо оцінки ясності (чіткості і зрозумілості) законодавчих приписів з точки зору правової визначеності;

- щодо розробки пропозицій із вдосконалення ст. 111-1 КК.

Використання результатів: результати опитування будуть відображені в наукових публікаціях під час аргументації тих чи інших підходів колективу проекту.

Колектив проекту:

1. Яковюк Іван Васильович – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, професор кафедри права Європейського Союзу, доктор юридичних наук

2. Рубашенко Микола Анатолійович – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

3. Шульженко Надія Володимирівна – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, асистент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

4. Зайцев Олексій Володимирович – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

5. Харитонов Сергій Олександрович – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри кримінально-правової політики, доктор юридичних наук.

Відповідальний виконавець: Рубашенко Микола Анатолійович

ВСТУП

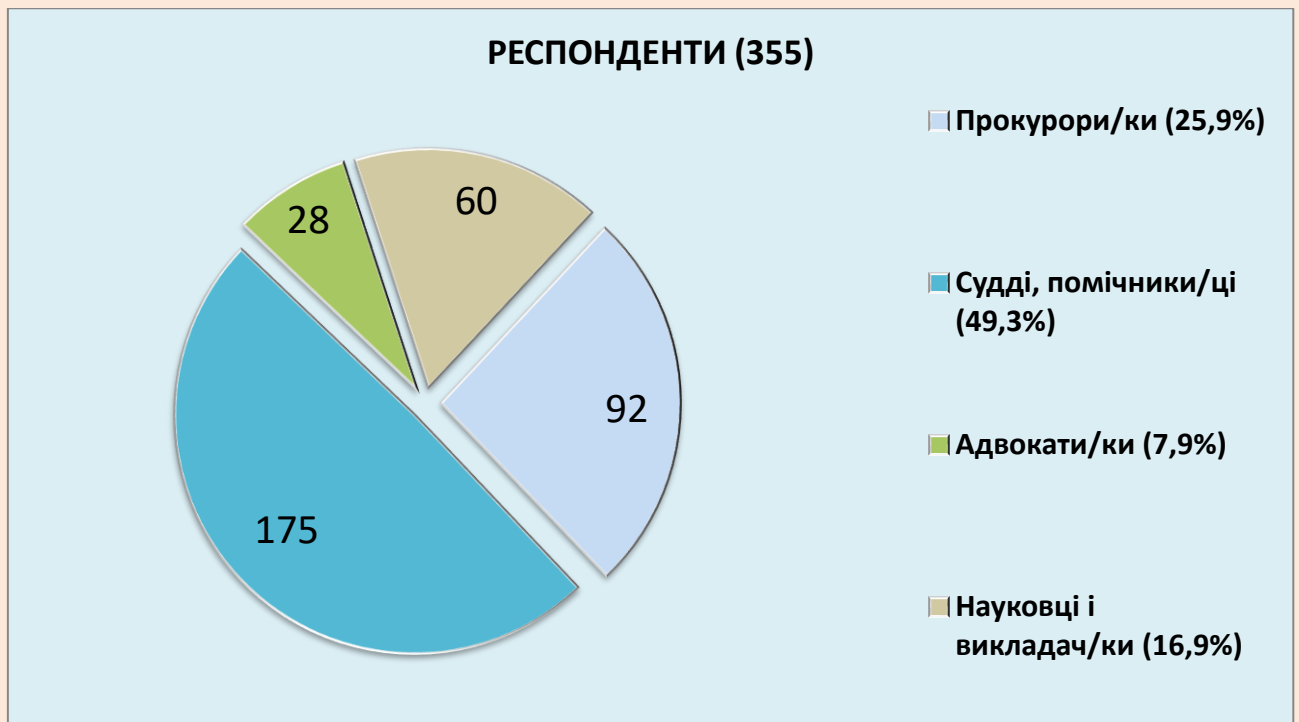
Приступаючи до дослідження колабораціонізму з юридичної точки зору в межах дослідницького проекту «Колабораціонізм на тимчасово окупованих територіях: проблеми правової оцінки, гарантування прав і свобод людини та реінтеграції територій» ми намагалися розглянути його максимально багатогранно, звісно в межах наших можливостей. Хоча це й не просто, адже це явище може знаходитися у фокусі уваги істориків, соціологів, політологів, психологів та багатьох інших дослідників. Та навіть у межах юридичної науки його можна розглядати не тільки крізь призму кримінального права, але й міжнародного, конституційного, адміністративного тощо. Для дослідження цього надскладного феномену, або за словами відомого дослідника Стенлі Гоффмана – «пекельно складного», потрібно використовувати максимально широкату палітру методів. Одним з них є метод соціологічного опитування, як основний соціологічний метод, за допомогою якого можна одержати інформацію, не завжди відображену в документальних джерелах чи доступну безпосередньому спостереженню.

Соціологічне опитування є методом збирання інформації за допомогою постановки запитань певній групі людей (респондентів), відібраних за певним принципом – так, щоби ця відібрана сукупність за основними параметрами репрезентувала генеральну сукупність – тобто ту спільноту, на яку надалі поширюватимуться висновки опитування¹. У нашому випадку такою групою було обрано правниче середовище: прокурори і прокурорки, судді, їх помічники і помічниці, адвокати і адвокатки, науковці, викладачі і викладачки.

Звичайно підвищений інтерес могло б викликати й проведення опитування серед військовослужбовців Збройних Сил України та інших формувань, серед пересічних громадян різної вікової категорії, зрештою й серед деокупованого населення або ж навіть серед самих колаборантів, напр., з метою встановлення мотиваційної картини, з'ясування обставин, які впливали на вибір колабораційної стратегії поведінки тощо. Переконані, що такі дослідження ще будуть проведені. Однак поки наш фокус уваги зупинився на правничому (чи то експертному) середовищі.

Методом анкетування було опитано 355 респондентів. Анкета отримувалась респондентами через посилання на Google-форму анонімно без фіксації даних, за допомогою яких можна ідентифікувати особу. Серед них найбільшу частину становлять судді та помічники (майже 50%), прокурори – 26%, науковці-правники і викладачі правничих дисциплін – 17% та адвокати – 8%.

¹ Бекешкіна І. Види і типи соціологічних досліджень (с. 7-11) / Опитування громадської думки. Як правильно розуміти та інтерпретувати соціологічні дані: посібник для журналістів. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. Київ. 2020. 110 с. URL: <https://dif.org.ua/article/opituvannya-gromadskoi-dumki-posibnik-dlya-zhurnalistiv-2020>. С. 7.

Принадно висловлюємо подяку керівництву Тренінгового центру прокурорів та Харківського регіонального відділення Національної школи суддів за сприяння у проведенні опитування серед відповідних категорій правників. Помітно вища частка прокурорів, суддів і помічників суддів порівняно з іншими категоріями респондентів пов'язана з тим, що їх опитування було здійснено централізовано під час проведення заходів з підвищення кваліфікації в межах названих інституцій. Опитування серед науково-викладацького складу та адвокатів було запущено через соціальні мережі та професійні чати. Ці категорії респондентів за родом діяльності є більш «вільними», не є службовими особами, «не звикли» до централізації, тож і кількість відповідей серед них виявилась значно меншою.

Основну частину опитування склали 10 запитань стосовно проблематики відповідальності за колабораційну діяльність. Ці питання були сформульовані авторським колективом Проєкту з огляду на існуючі теоретичні та практичні проблеми.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. Перше питання: «Чи було доцільним доповнення КК України статтею 111-1 «Колабораційна діяльність» з огляду на наявність інших норм КК, якими охоплювалась співпраця з окупантом?».

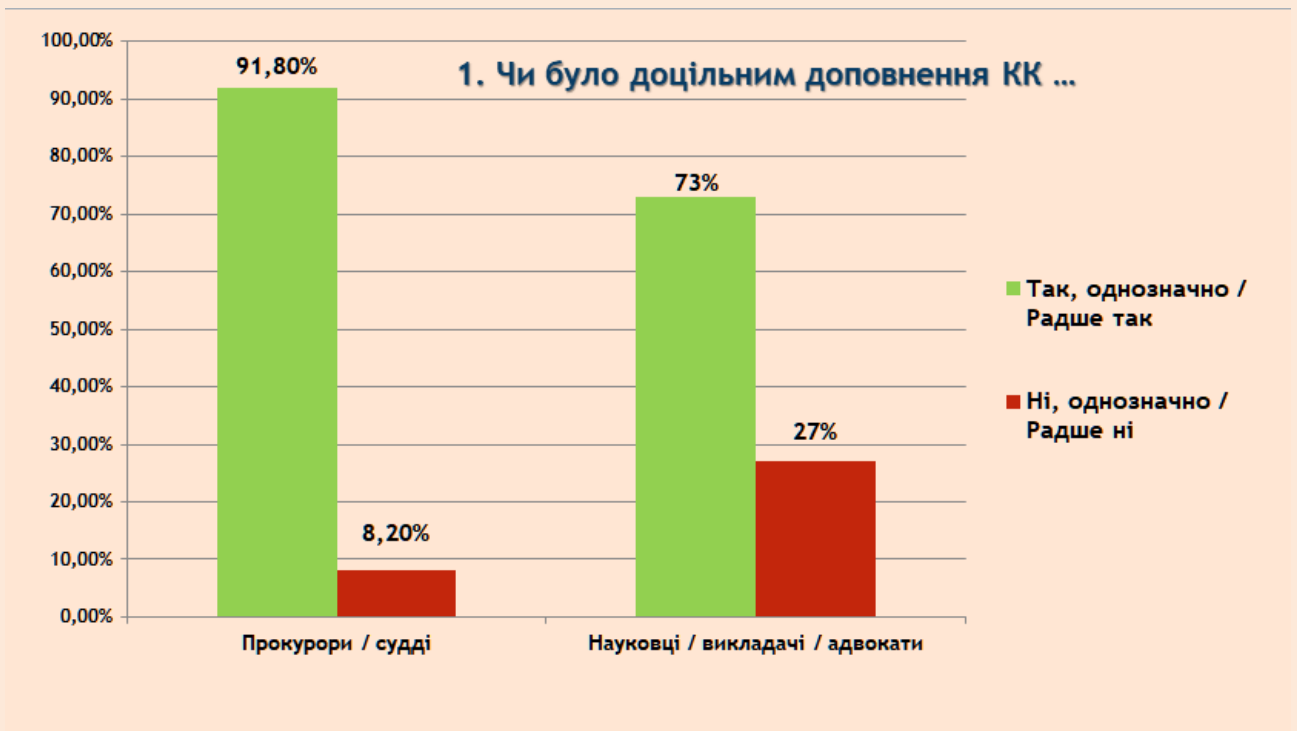
1.1. Загальна картина:

1.2. За окремими категоріями правників:

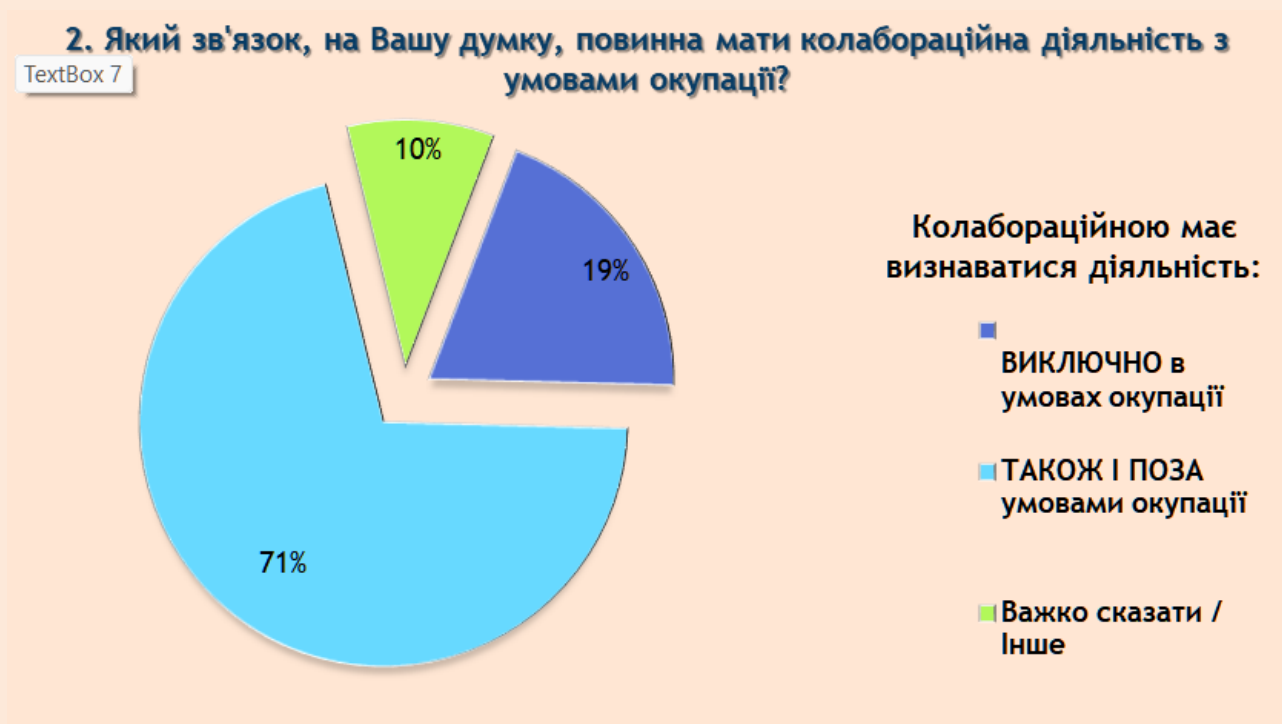

1.3. Порівняння діаметрально протилежних за своїм значенням відповідей (а саме – «однозначно так» і «радіше так» – з одного боку, і «однозначно ні» та «радіше ні» – з другого боку) за двома групами респондентів (судді/прокурори і науковці/адвокати):

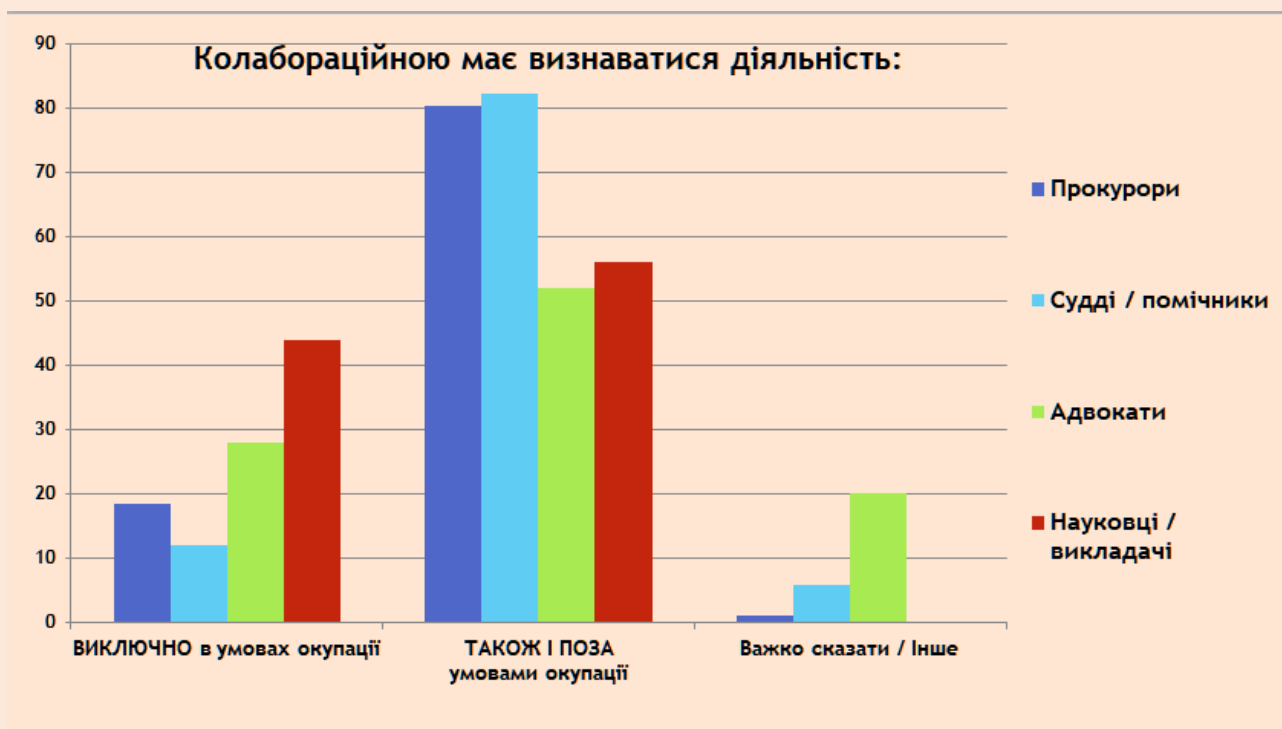

2. Друге питання: «Який зв'язок, на Вашу думку, повинна мати колабораційна діяльність з умовами окупації?»

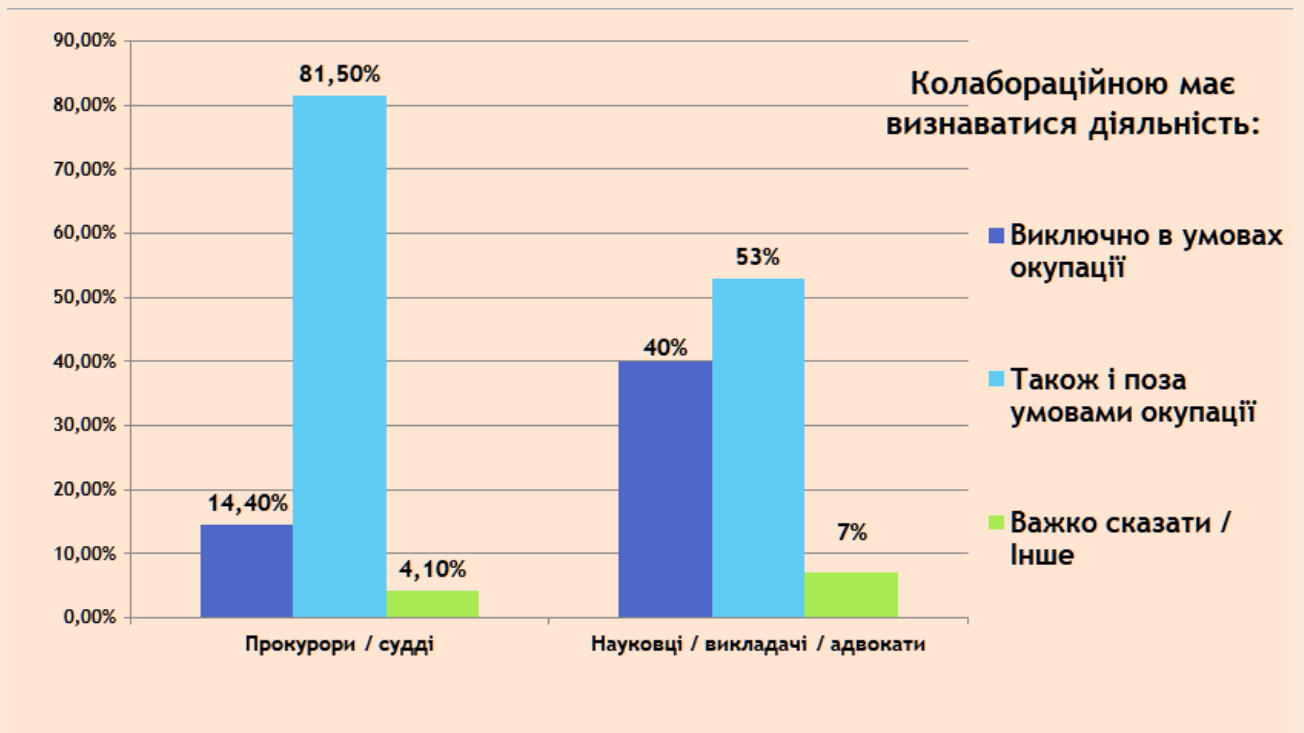
2.1. Загальна картина:

2.2. За окремими категоріями правників:

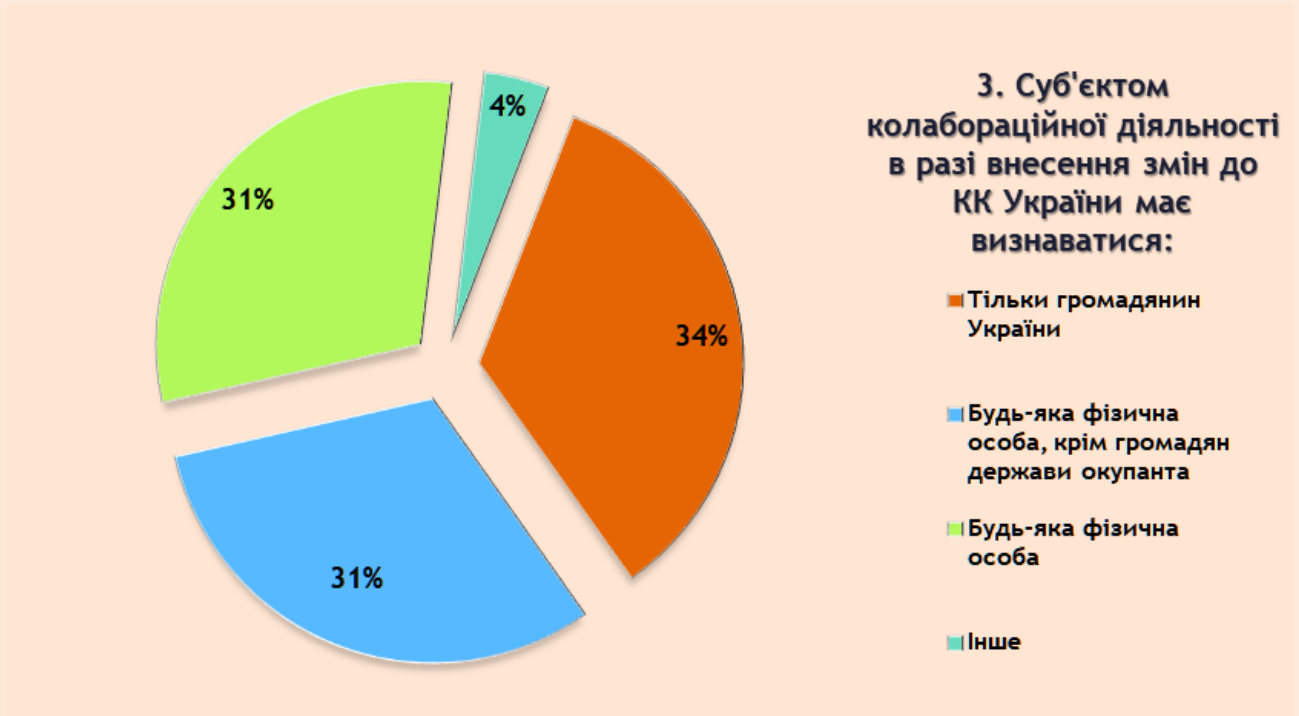

2.3. Порівняння діаметрально протилежних за своїм значенням відповідей за двома групами респондентів (судді/прокурори і науковці/адвокати):

3. Третє питання: «Хто має визнаватися суб'єктом колабораційної діяльності в разі внесення змін до КК України?»

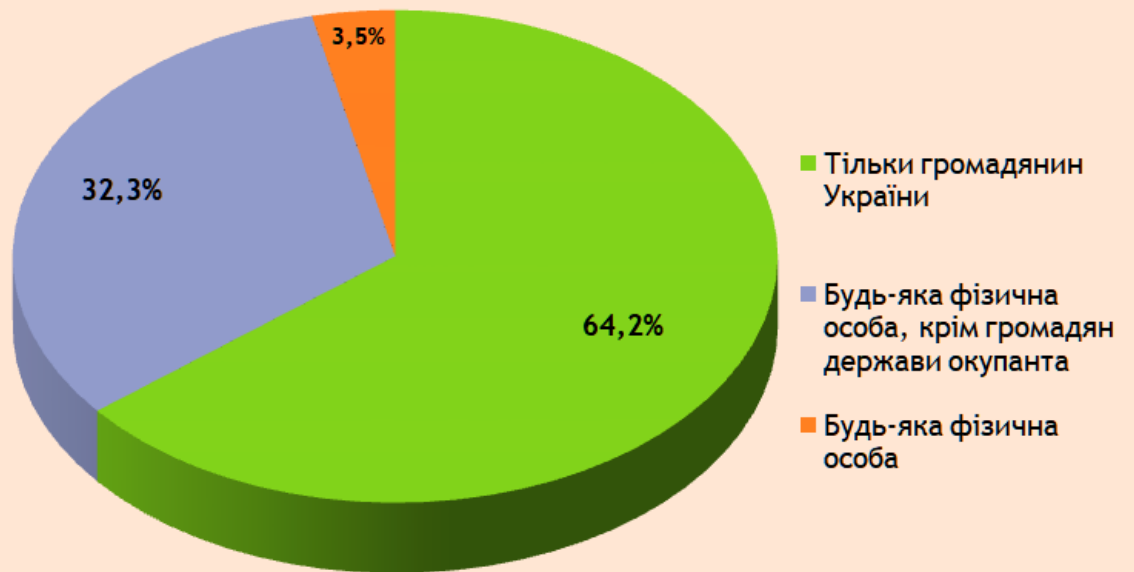
3.1. Загальна картина:

3.2. За окремими категоріями правників:

3.3. Результати серед науковців/викладачів, які здобули науковий ступінь зі спеціальності «Кримінальне право; кримінально-виконавче право і криминологія» чи викладають (викладали) кримінальне право:

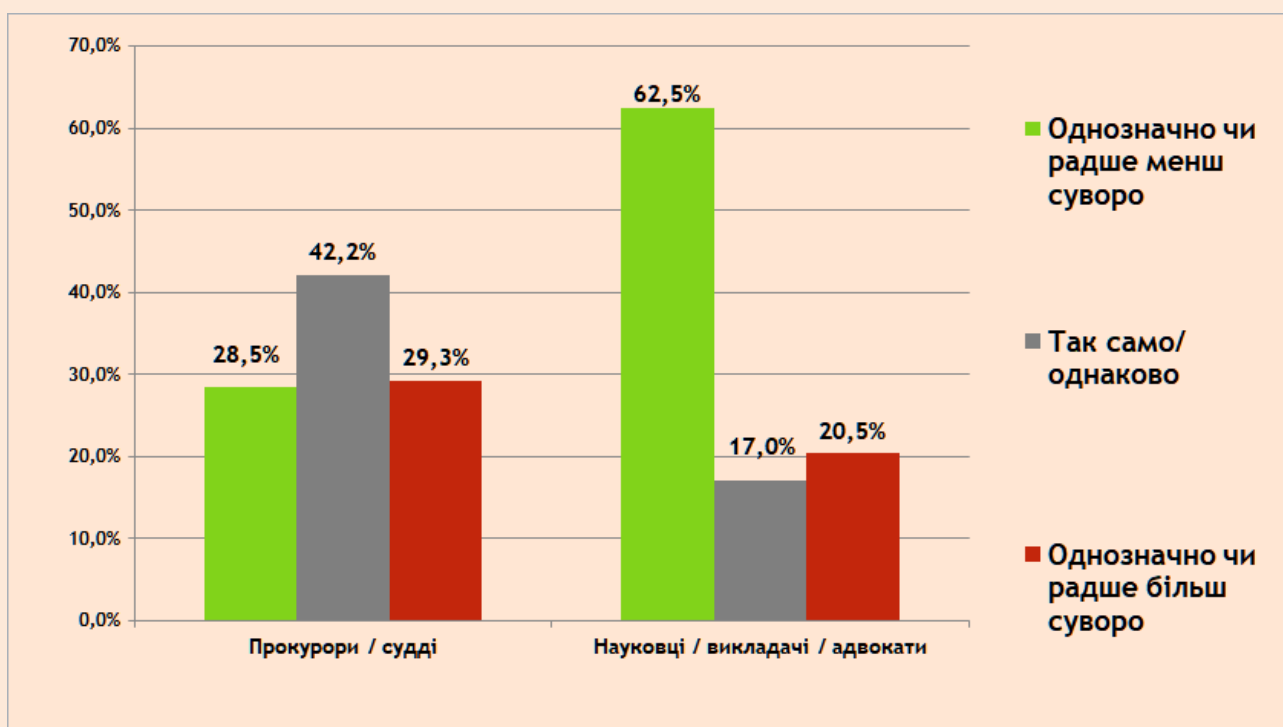
Науковці та викладачі за т.з. спеціальністю 12.00.08

4. Четверте питання: «Як повинна каратися співпраця з агресором/окупантом на окупованих територіях порівняно зі співпрацею на неокупованих територіях?»

4.1. Загальна картина:

4.2. Порівняння діаметрально протилежних за своїм значенням відповідей за двома групами респондентів (судді/прокурори і науковці/викладачі/адвокати):

5. П'яте питання: «Чи згодні Ви з тезою, що населення на окупованих територіях, як правило, вимушене контактувати (вступати у відносини) з окупантом?»

5.1. Загальна картина

